

Frágreiðing frá lögmanni 1965

Eftir fornum siði og lögtingslóg nr. 1 dagsett 13. maí 1948 um stýris- skipan í sermálum er í dag Føroya lögting sett, og lögtingssetan 1965/66 er byrjað.

Frá einum meiriluta á hesum høga tingi hevur tingformaðurin borið fram álitisvátan til sitandi landsstýri, og boðar hon frá, at teir somu stjórnarflokkar, sum higartil í hesum valskeiði hava havt ábyrgdina av landsins stýri, eisini frammyvir standa undir hesi ábyrgd.

Ta tíð, ið farin er aftur um bak, síðani hesir stjórnarflokkar 4. januar 1963 settu sitandi landsstýri, kenna vit, men vit kenna ikki hana, ið er fyri framman, og sum tær ætlanir, vit seta okkum fyri at útinna, skulu verða týðandi partur í.

Hesar ætlanir bera í sær framhaldandi útbygging av okkara samfelagi á stjórnarlaga økinum, í figgjarmálum, búskaparmálum, sosialmálum, samferðslumálum, vinnulívsmálum, mentunarmálum og øðrum málum. samsvarandi teimum hugsjónum, ið eru politiska støðið undir okkara arbeiði og virksemi her á lögtingi, og sum framdar á fólkaræðisligari grund skulu verða við til at tryggja fólki okkara livilig kor og skapa grøðisliga tilveru hjá okkum sum tjóð.

Á so mongum arbeiðsøki er tað so, at settir verða settningar fyri tí, ið ætlanin er at røkka í vissum tíðarskeiði. Soleiðis er mannagongdin á tí politiska arbeiðsøkinum. Teir flokkar, ið átaka sær ábyrgdina av lands- ins stýri, gera av sínamillum, hvussu arbeiðssetningurin skal vera og seta samsvarandi hesum «út í korti».

ARBEIÐSSETNINGURIN

Tá teir flokkar, ið standa aftan fyri sitandi landsstýrið tóku seg saman í politiska samgongufylking fyri 2 árum og 7 mánaðum síðani, var

gjørdur slíkur arbeiðssetningur. Forvitnisligt er tað kanska í dag at taka hann fram og í stuttum vísa á, hvat ið higartil hevur spurst burturúr.

Arbeiðssetningurin var í 5 bólkum:

- I Stjórnarviðurskifti
- II Fíggjar- og vinnulívsmál
- III Socialmál
- IV Mentunnarmál
- V Onnur mál

I. STJÓRNARVIÐURSKIFTI

Hesin partur var í 12 greinum, og er uppskot av landsstýrinum lagt fyri løgtingið í løgtingsmáli nr. 80/1964: Broytingar í heimastýrslógini, ið svara til innihaldið í 10 av hesum greinum.

Tær 2 síðstu greinirnar, 11 og 12, eru viðvíkjandi landsstýrisins sýtingarrætti, fíggjarnevndarinnar avgerðum í fíggjarmálum, tá tingið ikki er saman, og avgerðarmyndugleika hjá millumtinganevndum. Við eykafíggjarlógini er støði lagt undir fíggjarnevndarheimildini og verður avgerð um, at landsstýrið ongan sýtingarrætt hevur og millumtinganevndarinnar avgerðarmyndugleiki, at fastseta við lóg í hesi tingsetuni.

II. FÍGGJAR- OG VINNULÍVSMÁL

Hesin partur var í 6 greinum:

1. gr. Fíggjarliga støða hins almenna og fíggjarligu viðurskifti landsins verða kannað.

Hetta er gjørt m.a. við setanini av búskaparráðnum, og hava vit nú egnan tjóðarroknskap at miðja okkum eftir, tá avgerðir um fíggjarmál skulu verða tiknar.

2. gr. Í vinnulívinum verður bygdur upp nútíðarhóskandi og rationellur framleiðsluútbúnaður.

Her kann verða víst á síðstu veiðiførini, ið bygd eru í Føroyum, og sum liggja á odda millum veiðifør hjá øðrum fiskitjóðum, hvat nútíðarhóskandi og rationellum framleiðsluútbúnaði viðvíkir.

Hetta sama ger seg galdandi viðvíkjandi flaka- og sildaverksmiðjum, ið eru í gerð og konservesverksmiðju, ið ætlan er gjørd fyri.

3. gr. Virkað verður fyri at tryggja og økja inntøkumøguleikar vinnustattanna við framleiðsluøking, rationellum rakstrarháttum og við hartil neyðugum tiltøkum í handils- og prísmálum.

Leiðin, ið hildin hevur verið í handils- og prísmálum Føroya útflutningi viðvíkjandi, hevur verið hon, at roynt hevur verið í samarbeiði við útflutningsvinnuna at samskipa okkara útflutning, so eitt órímiliga stórt og spjatt útboð ikki skal hava kunnað trýst prís. Í stórum hevur hetta eydnast, so valla nakrantíð fyrr hevur útflutningsvinnan staðið so sameind sum í dag, og er prísvøksturin prógv fyri góðum úrsliti. Hesin prísvøkstur saman við teimum framleiðsluøkjandi og rationellu rakstrarhátum, ið okkara nýggjasti framleiðsluútbúnaður hevur gjørt og fer at gera, hevur tryggjað og økt inntøkumøguleikar vinnustattanna.

4. gr. Sjómarks- og sjóverjumálini verða loyst eftir samtyktum løgtingsins.

Av hesum er sjómarks málið loyst eftir samtykt løgtingsins við lögtingslóg um fiskiveiðu á landleiðini nr. 12 dagsett 14. mars 1964. Sjóverjumálið er til viðgerðar og umhugsunar í landsstýrinum og hjá fíggjarnevnd løgtingsins og er á tí fíggjarlógarruppskoti, ið lagt verður fram nú, sett 1. milj. kr. av til bygging av verjuskipi umframt 2 milj. kr., ið stóðu á seinastu lögtingsfíggjarlóg undir lántøku. Ætlandi verður endalig støða í hesum máli tikin í heyst, og skipið útboðið til byggingar í Føroyum.

6. gr. Nýggj skattalóg verður framd í hesi tingsetu.

Við lögtingslóg um landsskatt og kommunuskatt nr. 50 dagsett 2. juli 1963 var henda grein avgreidd.

III. SOCIAL MÁL

Hesin partur var í 3 greinum:

1. gr. Socialhjálp og socialtryggingarskipanin verður bøtt soleiðis, at altíð er tryggjað gomlum og avlamnum og øðrum óvinnuførum, eins og teimum, ið hava mist upphaldara sín, sámulig og livilig kor.

Tá sitandi landsstýrið tók við, vóru útreiðslurnar á fíggjarløgtingslógini hjá farna landsstýri settar til 6.164.000 kr.

Á tí fíggjarlógarruppskoti, ið verður lagt fram í hesi tingsetu, eru somu útreiðslur settar til 9.400.500 kr.

— ein hækking uppá 50 %.

Socialmálini eru felagsmál, og beint nú er nevnd sett niður við føroyskum og danskum limum og skal henda nevnd kanna galdandi sociallóggávu við tí í hyggju at gera ábøtur, har tað verður hildið neyðugt.

2. gr. Almenn livstrygging fyri alt landið og føroysk livstrygging.

Uppskotið um føroyska livstrygging liggur hjá tinginum, og viðviðvíkjandi almennari sjúkratrygging kemur hetta mál til viðgerðar í áðurnevndu socialnevnd, ið ger uppskot at leggja fyri landsstýrið, ið síðani kemur til lögtingið við málinum.

3. gr. Húsalánsgrunnur settur á stovn.

Við lögtingslóg um húsalánsgrunn nr. 49 dagsett 30. mai 1964 er hesin grunnur settur á stovn og er í arbeiði í dag við 2 milj. kr. í stovnsfæði.

IV. MENTUNARMÁL

Hesin partur var í 2 greinum:

1. gr. Allur skúlaskapur á føroyskar hendur.

Á landsstýrisfundi 7. august 1964 var soljóðandi samtykt gjørd: Samstundis varð samtykt at seta nevnd at gera uppskot til føroyska skúlaskípan, og á fundi 5. november var nevndin sett við hesari manning: Johan Djurhuus, skrivstovustjóri, Arnbjørn Mortensen, rektari, Ludvig Petersen, lærari, Edmund í Garði, lærari, Johs. Næss, lærari, Jóan P. Joensen, sáli, skúlaráðgevandi, Tummas Nygaard, cand. mag. og Johs. Rasmussen, jarðfrøðingur, mag. scient.

2. gr. Førdur verður uppbyggjandi mentunarpolitikur á føroyskari grund, skúlunum verður sum skjótast útvegaðar føroyskar lærubøkur.

Stevnt verður móli stovnsseting av lærdum háskúla. Til at byrja við verða lærustólar settir í føroyskum máli og føroyskari søgu.

Við samtykt lögtingsins í lögtingsmáli nr. 50/1964: Um Fróðskaparsetur Føroya er lærdur háskúli settur á stovn í Føroyum, og er henda avgerð ein hin týðningarmiklasta, ið lögtingið hevur

tíkið í okkara tíð, serliga gleðilig og áhugaverd varð henda avgerð í tí, at so at siga eitt sameint løgting stóð aftan fyri hana.

Slik gongd í virkseminum við útgávu av føroyskum lærubókum, sum nú er, hevur ongantíð fyrr verið, og eigur tað arbeiði, ið lærararnir og aðrir leggja úr hondum á hesum øki, allan stuðul og hevur uppiborið tókk. Við hesum og øktum studningsveitingum á tí listarliga økinum hevur verið og verður framvirvir førður uppbyggjandi mentunarpolitikkur á føroyskari grund.

V ONNUR MÁL

Hesin partur var í 3 greinum:

1. gr. Sett verður marknaðarmálanevnd undir fyrisæti landsstýrisins og við luttøku frá vinnu- og fakfeløgum; endaligar avgerðir í marknaðarmálum eru hjá lögtinginum.

Henda grein stóðst av, hvør støða okkara skal vera í marknaðarmálum, uppskot hesum viðvíkjandi er til viðgerðar á tingi, og hevur landsstýrið útvegað tilfar í hesu mmáli, ið verður latið teirri tingnevnd, sum hevur hetta mál til umhugsunnar.

2. gr. Vallógin verður kannað og uppskot sett fram til broytingar

Hetta uppskot liggur hjá tinginum, og hevur tingið samtykt broyting í vallógini til Havnar býarstýrið, ið svarar til tey broytingaruppskot, sum landsstýrið hevur lagt fram viðvíkjandi lögtingsvallógini og vallóg til kommunuval.

3. gr. Málini viðvíkjandi deyðarevsing, herskyldu og herútbúgving verða loyst eftir samtyktum lögtingsins.

Á hesum støði eru nevndu mál avgreidd til ríkisstýrið skrivliga, samstundis sum landsstýrið eisini munnliga, seinast á fundi 17. mai 1965 millum statsministeran og lögmann, hevur havt høvi til at ført síni sjónarmið fram fyri ríkismyndugleikunum. Í skrivi dagsett 1. juli 1965 verður sagt landsstýrinum frá og víst til fundin 17. mai 1965 millum statsministeran og lögmannin, og skriv av 28. november 1964 frá Føroya landsstýri til ríkisumboðsmannin, at innanríkisministerið hevur gjøgnumført eina umsitingarliga nýskipan, sum tryggjar føroyingum at sleppa undan verjuskyldu.

Á 17. mai fundinum segði lögmaður, at hann ikki kundi góðtaka tað sjónarmið, ið lá sum grund undir nýskipanini, ið her var gjørd, tí stigið, ið her var tikið, var umsitingarligt, og eftir lógini kundi tað lætt verða broytt umsitingarliga, uttan at føroyingar kundu ávirka broytingina, soleingi lógin stóð óbroytt.

Ikki er lontan í dag til at gera gjølligari sammetingar millum «arbeiðssetningin» og tey úrslit endalig og ávegis, ið her eru víst á, men tað, ið ført er fram, gevur eina sanna mynd av hesum parti av teirri leið, ið rógvin er, síðani «sett varð út í kortið.»

Frá okkara veljarum fingur vit tey ráðini við á ferð: farið varliga fram, og verða vit at fylgja hesum ráðum, so vit royna at hava fast undir fótum fyri hvørt stigið, ið tikið verður framvir.

Mál uttan fyri samgongusetningin.

Landsstýrið hevur viljað stuðlað allari vinnu: fiskivinnu, landbúnaði og idnaði á slíkan hátt, at framleiðslan verur økt, og at øllum vinnuførum fólki verur tryggjað arbeiði við góðum inntøkumøguleikum og undir arbeiðsviðurskiftum, sum eru javngóð og tey, sum valda í okkara granalondum.

Tað er út frá hesum sjónarmiði, lógin um 44 tíma vanligu arbeiðsviku varð sett í gildi. Arbeiðsvikan er nú komin niður á 45 tímar og frá 1. apríl 1966 verður hon 44 tímar.

Arbeiðsløn fyri fiskaarbeiði, sum var lægri enn fyri vanligu arbeiði, er vorðin broytt soleiðis, at nú verður latin sama løn fyri bæði arbeiði.

Við teirri bráðu uppbygging, sum nú fer fram uppi á landi, er neyðugt, at arbeiðið verður soleiðis lagt til rættis, at bæði hann, ið ger arbeiðið, og hann, ið eigur tað, fær sum mest burtur úr. Eftir uppskoti frá Tórshavnar Handverksmeistarafelag og við undirtøku frá Føroya Arbeiðarafelag, Føroya Fiskimannafelag, Føroya Reidarafelag og Føroya Arbeiðsgevarafelag hevur landsstýrið gjørt fyrireingarar soleiðis, at feløgini í september kunnu fáa serkøna hjálp til at leggja sær lag á at útrøkna akkordir.

Ásannandi at tann fólkapensjón, sum nú verður latin, mangan er nóg so lítil at liva av, hevur landsstýrið við lögtingslóg nr. 18 frá 26. apríl 1965 um Eykapensjónsskipan sett niður eina nevnd at gera fyrireingarar til eina slíka eykapensjónsskipan. Slík skipan sett í verk vil bota munandi um korini hjá óarbeiðsførum fólki.

Landbúnaðurin.

Tey bøttu líkindini at fáa pening til úthygging í landbúnaðinum hava økt framleiðsluna serstakliga av mjólk. Fyrirreikingar til eina miðstöðusølu av eplum eru komnar væl áleiðis. Til at bøta um framleiðslumøguleikarnar hevur landsstýrið við heimild frá Føroya lögtingi sett nevnd, sum skal gera uppskot um nýggja jarðarlóggávu.

Í fyrsta hálvári av 1965 varð framleiðslan av mjólk til Havnar økt við 20 %.

Á fundi í Havn mánadagin millum umboð fyri Búnaðarfelagið, Bóndafelagið og Mjólkaforsýningina gav Mjólkaforsýningin lyfti um at úthyggja søluapparatið, so tað verður tíðarhóskandi og ført fyri at kunna taka ta vaksandi framleiðsluna.

Bruttotjóðarúrtøkan hjá landbúnaðinum var í 1963 5 % av allari bruttotjóðarúrtøkuni.

Ídnaður og handverk.

Føroyski ídnaðurin og føroyskt handverk er í jøvnum vøkstri. Nýggjar ar ídnaðar- og handverksfyrirtekur koma undan kavi, og tær, ið eru, hava úr at gera. Í 1963 gav handverk og ídnaður sløk 11 % av okkara bruttotjóðarúrtøku.

Skipasmiðjurnar arbeiða fyri fullari kraft og hava arbeiði ár fram yvir. Bygd eru í hesum ári 3 farmaskip og eitt fiskifar, og standa fleiri 20 tons bátar í gerð á teim smærru skipasmiðjunum.

Frá føroyskum vinnufelag er tilboð komið um at seta 1-1,2 milj. kr. í sildaverksmiðjuna í Fuglafirði og gera arbeiðsorku sildaverksmiðjunnar munandi størri. Samráðingar fara nú fram millum partarnar, og verður semja kemur partapeningurin hjá sildaverksmiðjunum upp á um 1,8 milj. kr. í inngoldnum partapeningi.

Tjóðarroknskapurin fyri 1963.

Á øðrum sinni leggur búskaparráðið nú fram tjóðarroknskap fyri Føroyar. Fyrstu ferð var í fjør á Ólavsøku, tá tjóðarroknskapurin fyri 1962 varð framlagdur.

Tjóðarroknskapurin gevur eina heildarmynd í tølum av samfelagsbúskapinum. Í grovum linjum verður víst í samskipaðum yvirliði av mongum serstøkum talupplýsingum, hvat ið fyriferst búskaparlíga í samfelagi okkara í ávísum tíðarskeiði.

Tey týðningarmiklastu heitin í tjóðarroknskapinum fyri 1963 sammen við tøluni í 1962 geva hesar tølmyndir:

Bruttotjóðarúrtøkan var í 1963 316,0 milj. kr. ímóti 264,6 milj. kr. í

1962 í ársprísum, ið gav ein vøxtur uppá 51,4 milj. kr. ella 19,4 % í ársprísum.

Bruttofaktorinntøkan var í 1963 295,8 milj. kr. ímóti 213,2 milj. kr. í 1962, ein vøxtur upp á 52,6 milj. kr. ella 21,6 % í ársprísum.

Einstaklingsnýtslan var í 1963 225,2 milj. kr. ímóti 179,4 milj. kr. í 1962, ein vøxtur upp á 45,8 milj. kr. ella 25,5 % í ársprísum.

Bruttouppsparingin er í 1963 útroknað til 56,6 milj. kr. Umleið 31,9 milj. kr. í einstaklingsuppsparing og umleið 21,7 milj. kr. í uppsparing hjá tí almenna, og er hetta ein vøxtur upp á 4,1 milj. kr. í bruttouppsparingini frá 1962, men er í hesi bruttouppsparing, ið er umleið 18 % av bruttotjóðarúrtøkuni ikki roknað við gávum og útreiðslum *danska ríkiskassans*.

Í stuttum sagt geva hesar talmyndir prógv fyri munandi bækkadum livifóti.

Gjaldjavni, bruttoiløgur og bruttouppsparing fyri 1964.

Tann fyribils gjaldjavni, ið búskaparráðið hevur gjørt fyri 1964 sigur okkum, at í 1964 hava Føroyar økt skuldina mótvægis útløndum við 27,8 milj. kr., men har eiga vit at minnst til, at vit samstundis hava økt goymslurnar av útflutningsvörum við 11 milj. kr., so veruliga skuldøkingin er 16,8 milj. kr.

Vøru- og tænastráðurskifti, tilsamans við 38,6 milj. kr. frá danska statinum, hava givið 198,6 milj. kr. í inntøku og 226,3 milj. kr. í útreiðslu, ið gevur í halli 27,7 milj. kr., meðan skuldin av kapitalrørskuyvirlitinum vísir 27,8 milj. kr. og verður fyribils hildið at vera rætlað talið.

Samanløgdu bruttoiløgurnar vóru 133,1 milj. kr. í 1961 og vóru av hesum mettar 25,1 milj. kr. til umvælingar av føstum fæfeingi, nýiløgur 97,0 milj. kr. og øking í fiskagoymslum og øðrum goymslum 11,0 milj. kr.

Fyribilstølini viðvíkjandi gjaldjavnanum og bruttoiløgunum vísa, at samlaða bruttouppsparingin í samfelagnum í 1961 hevur verið 105,3 milj. kr. í ársprísum ímóti 90,6 milj. kr. í 1963, um tað, ið danski staturin letur, verður fikið við sum inntøka. Verður tað ikki fikið við, er føroyska uppsparingin 66,7 milj. kr. í 1961 í ársprísum ímóti 56,6 milj. kr. í 1963.

Iløguætlan frammyvir.

Hvussu figgjarligu móguleikarnir frammyvir fara at roynast, er ilt at siga í dag, men tað skerst ikki burtur, «at hann dregur á luftina», sum teir gomlu vóru vanir at taka til, tá ivi kundi verða um vedurlíkindini.

Kreditrubbanin í Danmark, ið liggur okkum næst, og skeivleiki í

gjaldjavnvágini í U.S.A. og øðrum londum, kann seta sjögy, ið røkkur at okkum.

Men sum líkindini eru, hava vit sett okkara iløguætlan frammyvir í 1965 og 1966 við hesum tølum:

	1965	1966
Vinnulívsiløgur	35,3 milj. kr.	32,1 milj. kr.
Húsabygging	23,0 milj. kr.	23,0 milj. kr.
Almennar iløgur	46,2 milj. kr.	48,8 milj. kr.

Henda iløguætlan skuldi tryggja framhaldandi útbygging av okkara samfelagi við umleið 104,5 milj. kr. í 1965, 103,9 milj. kr. í 1966 og 109,3 milj. kr. í 1967.

Almenn fíggjartøl.

Á fíggjar- og cykafíggjarlógunum verða sett útreiðslu- og inntøktulíni hjá lögtinginum fyri eitt ár ísenn, og gevur landskassaroknskapurin grannskoðaður ta endaligu støðumyndina fyri árið.

Við eftirsettu tølum skal her verða givið eitt stutt yvirlit av, hvussu til stendur:

Upptikin landskassalán

(restskuld pr. 23/7 1965)		26.385.411,09
Avdráttar- og rentuútreiðslur á fíggjarløgtingslóg 65/66:		
Avdráttir	3.500.000,00	
Rentur	2.250.000,00	5.750.000,00
		<hr/>
Ábyrgdir pr. 11/12-1964		92.637.502,24
		<hr/>

Rakstraravlopið á landskassaroknskapinum 1964/65 er fyríbils mett til umleið brutto 7.000.000,00

Herav er ætlanin at seta av:

Í grunn til byggjan av vaktarskipi	1.000.000,00	
At seta av til at ganga ímóti tapum av útláni, veðhaldi v.m.	2.000.000,00	3.000.000,00
		<hr/>
Eftir umleið		4.000.000,00
		<hr/>

Kontoin: Sett av til at ganga ímóti tapum av útláni v.m. vísir aftaná flyting av avlopinum frá 1961/65		8.071.361,85
Av endaliga avlopinum skal sambært lóg 50 % í grunn til endurnýgging skipaflotans ið áðrenn hesa flyting vísir	um	15.000.000,00
Herav er brúkt	gott	11.000.000,00
so hann eigur aftaná flytingina ..	umleið	2.700.000,00
Restin		2.000.000,00
at flyta til kapitalkonto landskassans, ið aftaná hesa flyting vísir		13.800.000,00
Kommunurnar skyldaðu í millumrokning við landskassan við lok av figgjarárinum 1961/65 (pr. 31/3-65) ..		1.913.098,13
Herav er goldið síðani		628.632,21
Soleiðis at saldoin pr. 23/7-65 er		1.284.465,92

Av teimum lánunum, ið fikin eru, hava vit goldið avdrátt og rentu rættstundis samsvarandi lánitreytirnar.

Skattakrevjingin varð umlögð 1. apríl 1961 og hevur henda nýggja skipan nú virkað í stívliga eitt ár.

Tá skipanin varð lögð til rættis varð roknað við, at eftirstoðurnar skuldu skuldu helst ikki farið upp um 20 % og varð skipanin gjørd bar eftir.

Nú fyrsta árið er av, vísir seg, at eftirstoðurnar veruliga bert vóru 12,23 % ella 1.080.000 kr. av samlaðari álíkning 33,3 milj. kr. í lands- og kommunuskatti.

Umframt tær 29,3 milj. kr., sum innkravdar eru gjøgnum gjaldstovuna av skatti fyri árið 1961/65 hevur gjaldstovan fingið um 1,6 milj. kr. inn av gomlum eftirstoðum samstundis sum kommunurnar hava fingið um 3,5 milj. kr. inn av sínum gomlu eftirstoðum.

Gjaldorkan hjá fólki má sigast at hava verið góð og viljin at rinda skatt eisini, tí inngingid er um 1 milj. kr. meira í skatti, enn álíknað varð fyri árið 1964/65.

Kommunurnar hava enn 3 3½ milj. kr. útistandandi.

Kommunurnar eru at kalla allar ajour við sínum lánunum og somuleiðis við millumrokningini við landskassan.

Nú er við at vera komið upp undan við grannskoðanini av kommunu- roknskapunum og fara so at vera líkindi til at lata mann ferðast millum kommunurnar, kommunustýrunum til leiðbeiningar á ymsan hátt.

Nevnast kann, at:

pr. 1/1 -1961 var skattaefirstoðan bert av kommunuskatti ca. 6,7 milj. kr. og

pr. 1/1 -1965 var skattaefirstoðan bæði av lands- og kommuuskatti 4.080.000 kr.

SAMFERÐSLUMÁL

Vegabygging:

Í farna tingárinum eru hesi vegastrekki fullførd ella at kalla fullførd:

Vegurin Fútaklett-Oyragjógv og atløgubryggjan við Oyragjógv; hesi tiltøk hava bøtt almikið um ferðasambandið við Vágarnar; bryggjan við Oyragjógv hevur solciðis gjørt tað møguligt at seta inn annað og tíðarhóskandi far í rutuna um Vestmannasund í staðin fyri «Ólav».

Vegurin Haldórsvík-Langasandur, og farið er undir at byggja vegin frá Streymnesi til Langasands.

Sunnari og norðari partur av Oyggjarvegnum, tilsamans 8,5 km; fyri at fáa hampuligan høvuðsveg millum Norð- og Suðurstreymoy tørvar nú bert, at tann parturin, Nato hevur bygt, verður breiðkaður.

Farið er undir at breiðka ella umbyggja tey fyri ferðsluna hættisligastu og tvørligastu strekki á vegnum millum Kollafjørð og Vestmanna, so vegirnir norðan fyri kunnu taka ta stóru ferðslu, ein má rokna við verður, tá ið Oyggjarvegurin verður opnaður.

Arbeiðið við gerð av bergholinum í Borðoyinni gongur eftir ætlanini.

Vegurin Húsavík-Dal verður helst fullførdur í hesum árinum, og breiðkingin av *Vannasunds-Viðareiðisvegnum* verður at halda fram.

Um vegabyggingina sum heild kann sigast, at higartil hevur verið lagdur størri dentur á at útbyggja veganetið t.e. binda partarnar, sum vóru, saman til eindir, og fáa fleiri og fleiri bygdir upp í hesar eindir; hildið verður framvegis á við hesi útbygging; men í komandi árum verður helst neyðugt at leggja meira dent enn higartil á at bøfa um teir vegir, vit hava, serliga við at breiðka og umbyggja teir týðningarmestu av teim og at fara undir at asfaltera vegbreytirnar.

Havnir.

Eftir øllum at døma skulu havnabyggingarnar sambært 10 ára ætlanina 1959/68 kunna fullførast innan fyri hetta tíðarskeið. Higartil er komið so langt áleiðis, at byggingarnar í Klakksvík, Fuglafirði, Leirvík, Gøtu, Sjóvar kommunu, Vestmanna, Skopun, Sandi, Hvalba og Porkeri eru

ella helst verða fullfordar í ár. Av teim ætlaðu byggingum í Runavík, Skála, Miðvági og Tvøroyri eru størri ella minni partar framdir. Tað er soleiðis bert í 4 bygðum enn einki er bygt.

Síðan henda 10 ára havnaættan varð samtykt í 1958 er lønar- og prís-lagið almikið broytt, hetta ger at tær byggingar, sum eftir eru, vera væl kostnaðarmiklari, enn roknað var við, tá ið játtanin varð veitt. Eisini er síðan 1958 hent tað, at menn eru farnir undir at seta upp størri ídnaðarvirkir fyri at skapa møguleika fyri øktari úrtøku í okkara fiskivinnu, hetta førir so aftur við sær, at neyðugt er at taka stórligari til í útbyggingini av ávísnum havnum enn upprunaliga ætlað.

Av hesum grundum verður neyðugt at veita uppiskoytisjáltanir til nakrar av havnunum.

Flúgvupláss.

Leinging av flogvøllinum í Vágum við 120 m er í gerð, og verður arbeiðið helst fullført í ár. Møguleiki skuldi so verið fyri at nýtt flogfør, sum taka væl fleiri ferðafólk enn tey flogfør, sum í løtuni verða nýtt.

Strandfaraskip.

Nýggi «Smiril», ið stendur í gerð á Tórshavnar skipasmiðju, verður sambært sáttmála liðugur at taka í brúk um hesa tíð næsta ár.

Neyðugt verður at fara undir fyrireikingar til nýtt strandfaraskip til Sandoyna.

MENTUNARMÁL.

Frá 1. apríl í ár er hitt skylduga fimtalið hjá lærarunum í Føroya skúla sett til 32 tímar um vikuna. Hetta varð samtykt av lögtinginum út frá tí sjónarmiði, at okkara lærarar eiga at hava at kalla somu umstøður sum lærarar í okkara grannalondum, sum longu áður hava fingið niðursett tímatal.

Men tað sum liggur aftan fyri, er sjálvandi tað, at vit vilja byggja upp ein fólkaskúla, sum skal standa javnbjóðis skúlum í øðrum londum, tí ongantíð verður gjørt ovmikið av, tá tað ræður um ta uppvaksandi ættina. Og tíðin, vit liva í, krevur nógv av teim ungu.

Tí er tað eisini umráðandi, at líkindini fyri útbúgving aftaná *barnaskúlan* verða tey bestu. Studentaskúlin í Hoydølum er partvís tikin í brúk. Nøkur klassarúm hava verið í brúki eina tíð og frá í vár eisini finleikarhøllin.

Nú er væntandi, at skúlin allur verður liðugur at taka til brúks við

komandi skúlaári.

Fundarhøllin er liðug og hefur verið brúkt sum fundarhøli, nú víkingarfundirnir hava verið.

Gamla hús verður nú innrættað til næmingabústaðir og hetta skuldi verið liðugt til byrjan av komandi skúlaári.

Hetta vil hjálpa munandi upp á umstøðurnar hjá bygðanæmingum, sum koma til henda skúla.

Maskinskúlin byrjaði sitt fyrsta skeið 1. mars í ár.

Her fáa teir næmingar, sum hug hava til tað, høvi til at taka prógv, sum ger teir búnar til at sigla sum maskinmenn við øllum skipum í føroyska fiskiflotanum.

Hetta prógv verður eisini góðkent sum fyrireikingarskeið til hitt stóra maskinmeistaraprógvið, sum gevur rætt til at sigla við øllum skipum og um øll høv.

Fróðskaparsetur Føroya.

Stovnsetanin av fróðskaparsetrinum man vera ein hin størsta hending í føroyskari skúlasøgu. Við hesum kunnu vit siga, at grundarlagið er lagt til lærdan húskúla í Føroyum.

Gleðiligt er hetta so mikið meira, at málið varð viðtikið á löglingi av øllum flokkum.

Setursráð er skipað og hefur tað viðtikið at seta Chr. Matras sum professara við fróðskaparsetrið frá 1. september í ár.

Eisini verður í nærmastu framtíð farið undir at byggja hús til fróðskaparsetrið og til aðrar stovnar, sum á ein ella annan hátt fáast við vísindaligt starv (fiskirannsóknarstovan og fiskiídnaðarstovan). Tað hevur vist seg, at tað eisini í okkara grannalondum er stórir áhugi fyri hesum tiltaki.

Tað kann verða vert at nevna, at í svarrøðu síni, tá ið 5. Víkingafundurin endaði í Hoydølum Ólavsøkuaftan, segði Peter Foot, professari, úr London, vegna luttakararnar í 5. Víkingafundinum, m.a.: «Vit vóna, at tit, nú Fróðskaparsetrið er stovnað, fara at heita á okkum. Vit vilja vera fegnir at hjálpa tykkum, og -- alt, sum vit higartil hava skrivað, og all, sum vit í framtíðini fara at skriva, skal verða sent tykkum!»

Sjómannsskúlin.

Løgtingsviðtøkan um, at landsstýrið fær heimild til umsitingarlaga at skipa fyri tímatalinum hjá lærarum skúlans, fer at geva meira rættvíst lønarlag hjá læraranum á hesum skúla, sum so stóran týdning hevur í útbúgving av yvirmonnum á fiskiflotanum.

Tað er umráðandi, at tað eru væl at sær komnir menn, ið eru lærarar á hesum skúla, og er tað ein uppgáva hjá fyrisitingini at skipa so fyri, at tað ikki í framtíðini fer at skorfa upp á lærarar við hóskaði lærdómi at taka við, tá teir eldru leggja frá sær.

Deyvaskúlin.

Tá læraraútbúðin í húsum landsins úti á Skansa ikki verður nýtt longur, hevur landsstýrið latið skúlan har úti fyri *deyv og talubreakaði* fáa øll húsini at ráða yvir, har teir ætla at hýsa børnum, sum av bygd koma til skúlan. Hetta er gjørt fyri at styðja henda skúla, sum so stóran týðning hevur fyri á ein ella annan hátt tilafturskomin børn.

Skúlabygging.

Tað hevur ongantíð áður verið so nógv skúlabygging í okkara landi, sum hesi seinastu árin.

Nógvir nýggir skúlar eru bygdir og eldri skúlar eru umbygdir og moderniseraðir við góðum úrsliti. Tilbygging og viðkan av skúlum fer støðugt fram, og málið er, at øll børn skulu kom at ganga í *skúla* undir góðum umstøðum.

Kvold- og ungdómsskúlaundirvísingin.

Um hetta týðningarmikla mál varð uppskot lagt fram í næstseinastu tingsetu; men tá var viðtikið at senda kommununum tað til unnmælis.

Málið varð aftur lagt fram fyri tingið í seinastu setu, eftir at flestu kommunur høvdu givið tí viðmæli. Tað kom tiverri ikki aftur frá nevndini; men hetta er mál av so stórum týðningi fyri okkara ungdóm, at ikki slepst undan fyrr ella seinni at fremja tað, antin so sum upp varð skotið av nevndini, ið tilevnaði tað, ella møguliga í broyttum líki.

Teknisku skúlarnir hava ongantíð áður havt so stórt næmingatal, sum seinastu árin og var tað eitt stórt framstig - sum eisini týðuliga gevur seg til kennar -- at dagsskúli varð fingin í lag.

At tekniski skúlin í Havn hevur fingið skúlaheim knýtt at skúlanum hevur hin allarstørsta týðning fyri teir avbygdakærlingar, sum søkja til skúlan. (Tá nýggja lógin kemur í gildi, fær skúlin nógv rúmligari umstøður rakstrinum viðvíkjandi).

Nevnt kann verða, at ein flokkur í hesum skúla í ár hevur lokið prógv til «tekniska forroynd» (Teknisk forprøve) og tað er fyrsta ferð, at hetta prógv er tikið í Føroyum.

Í hesum sambandi kann eisini verða nevnt, at tað á einum skúla í landinum er tikið prógv frá 9. skúlaári. Einki er at ivast í, at fleiri skúlar

fara undir hesa undirvísing, sum kann koma at fáa stóran týðning fyri tann ungdóm, sum ikki fer á próvskúla.

Viðv. bygging av bóka- og skjalasavni:

Hetta er eitt mál, sum má verða framt í nærmastu framtíð, tá plásstrot á hesum báðum søvnum virkar heilt nívandi.

Uppskot um bygging frá nevnd, sum hevur arbeitt við hesum máli, varð lagt fyri tingið í seinastu setu.

Viðtikið varð at fara undir detailprojektering, og landsstýrið hevur valt serstaka byggingnevnd at hava málið um hendir.

UTTANLANDASAMRÁÐINGAR

Í september 1964 var føroysk samráðingarnevnd: løgtingsmaður Frederik Hansen, løgtingsmaður Marius Johannesen, løgtingsmaður J. Fr. Øregaard, fyrrv. lögmaður Chr. Djurhuus, stjóri Heini á Trøðni, skrivstovufulltrúi Gunnar Gunnarsson og lögmaður Hákun Djurhuus í Grønlandi og tingaðust við grønlenska landsráðið um tann fiskirættarsáttmála, ið skuldi ganga út í 1967.

Tað eydnaðist føroysku samráðingarnevndini at fáa sáttmálan framlongdan og í vissum førum munandi bøttan. Komandi summer kemur grønlenska landsráðið at vitja í Føroyum.

Í november 1964 var føroysk samráðingarnevnd: stjóri Sofus Olsen, stjóri Aksel Hansen, skrivstovustjóri Johan Djurhuus og lögmaður Hákun Djurhuus í Hamborg og tingaðust við Vestur-Týskaland um landingarrætt av ferskfiski.

Úrslitið av hesum samráðingum var, at føroyingar sluppu inn á vesturtýska ferskfiskamarknaðin, og sáttmáli var gjørdur hesum viðvíkjandi millum partarnar.

Í mai 1965 luttóku skrivstovustjóri Johan Djurhuus og lögmaður Hákun Djurhuus á millumlandanorðsjóarfundi í Moskva. Her vóru vunnað sændir í okkara kravi um økta meskuvídd hjá fiskiførum, ið royna á okkara leiðum, og eisini aðrar sændir.

Millum bretsku fiskivinnuna og føroysku útflutningsvinnuna vóru samráðingar um kvotaskipanina uttan úrslit í London á sumri og um heystið 1964.

15. juli vóru hesar samráðingar uppافتur tiknar í London eftir bretskaari áheitan til føroysku myndugleikarnar og vóru partarnir samdir um at hava ein fund afturat í september.

Teir, ið samráddust, umboðandi okkara útflutning, vóru: Sofus Olsen,

stjóri, Dánjal Nielasen, stjóri Hans Pauli Johannesen, stjóri og Aksel Hansen, stjóri.

Undir øllum hesum samráðingum hava vit føroyingar fingið fullan stuðul av dansku myndugleikunum og danska uttanríkisráðnum, og tað takka vit fyri.

Úrslitið, Marius Johannesen, háskúlastjóri, fekk undir samráðingunum í Reykjavík fyri stuttum, har føroyski norrønafelegsskapurin kom upp í felagsnorrønanevndina javnbjóðir norrønafelegsskapunum í hinum norðurlöndunum, eiga vit at verða fegnir um.

Tá eg endaði fyrstu lögmannsrøðu mína var tað við orðum, ið søgdu frá somu vón og hugsan, sum eg havi í dag:

At tað má eydnast okkum, ið hava ta beinleiðis ábyrgdina av landsins stýri, og tí minniluta, ið hevur sína óbeinleiðis ábyrgd, saman ella partvís saman at leggja úr hondum slíkt arbeiði í tingsetuni, ið nú er byrjað, at tað má verða fólki okkara at gagni, mentunnarliga, vinnuliga, sosialt og tjóðskaparliga.

Ein royndur sannleiki er hesin, at figgjarliga frælsi er støðið undir øllum øðrum frælsi. Vit eiga at leggja okkum hesi orð í geyma og húsa! so, at vit ikki missa úr eygsjón sum stavnhalð tað teljandi og uppbyggjandi í okkara figgjarviðurskiftum, ið citur *sparivilji og sparsemi*.

Vit koma at hava brúk fyri hesum ættararvi í komandi tíðum, um vit skulu vinna figgjarligt frælsi.
